

Irák z pohledu veřejného mínění

Technické parametry

Výzkum:	<i>Náše společnost 2005, v05-02</i>
Otázky:	<i>PM.7a, PM.8a, PM.84, PM.85, PM.86, PM.87</i>
Termín terénního šetření:	<i>14. – 21. 2. 2005</i>
Počet respondentů:	<i>1083</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>18. března 2005</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

CVVM se ve svých šetřeních příležitostně věnuje i některým otázkám z oblasti mezinárodní politiky a aktuálního dění ve světě. V únorovém šetření jsme se kromě jiného zaměřili na to, jak občané ČR vnímají a hodnotí situaci v Iráku a jak se dívají na nedávné rozhodnutí Parlamentu ČR prodloužit do konce roku 2005 misi českých vojenských policistů, kteří se tam podílejí na výcviku místních bezpečnostních sil.

Nejdříve jsme se všech dotázaných zeptali na jejich souhlas či nesouhlas s vojenským útokem na Irák, který v roce 2003 podnikly Spojené státy s některými spojenci.¹

Tabulka 1: Souhlas/nesouhlas s útokem na Irák² (%)

	2/99	3/02	10/02	1/03	2/03	3/03	4/03	2/05
rozhodně souhlasí	15	12	9	5	5	6	5	5
spíše souhlasí	22	26	19	19	17	15	19	22
spíše nesouhlasí	17	27	30	36	32	34	31	39
rozhodně nesouhlasí	18	20	28	31	39	38	39	25
neví	28	15	14	9	7	7	6	9
souhlas/nesouhlas	37/35	38/47	28/58	24/67	22/71	21/72	24/70	27/64

Z tabulky 1 je patrné, že zpětně s útokem na Irák souhlasí 27 % občanů ČR, což je z hlediska statistické významnosti srovnatelný podíl s podporou, kterou tato vojenská akce měla v době samotného průběhu v dubnu 2003, kdy v průzkumu souhlas s ní vyjadřovala asi čtvrtina české populace starší 15 let.

¹ Otázka: „Jak se stavíte k rozhodnutí USA a jejich spojenců před dvěma lety pokračovat v boji proti terorismu útokem na Irák?“

² Otázka v r. 1999 se zpětně týkala vojenské operace USA a Velké Británie proti Iráku uskutečněné v prosinci 1998 a zněla: „Souhlasíte s vojenskou akcí v Iráku, kterou provedly USA a Velká Británie v prosinci loňského roku?“ V období od března 2002 do března 2003 se CVVM ptala na případný útok na Irák následující otázkou: „Jak se stavíte ke snahám USA a jejich spojenců pokračovat v boji proti terorismu útokem na Irák?“ V dubnu 2003 pak otázka k probíhajícímu konfliktu zněla: „Jak se stavíte k útoku USA a jejich spojenců na Irák?“

Explicitní nesouhlas s útokem na Irák naopak vyjádřilo 64 % dotázaných, což je relativně nižší podíl než v dubnu 2003, přičemž tehdy se odpůrci války výrazně častěji přiklíněli k variantě rozhodného nesouhlasu, zatímco v současnosti je běžnější odpovědí možnost „spíše nesouhlasí“.

Tabulka 2: Postoj k útoku na Irák podle stranických preferencí (%)

	rozhodně souhlasí	spíše souhlasí	spíše nesouhlasí	rozhodně nesouhlasí	neví
ODS	9	29	41	14	7
KDU-ČSL	3	23	42	22	10
ČSSD	2	24	40	26	8
KSČM	1	10	35	50	4

V tabulce 2 jsou zachyceny výsledky rozdělené podle stranických preferencí. Z nich vyplývá, že ačkoli pro útok na Irák existuje relativně vyšší podpora v řadách příznivců ODS, zatímco nejsilnější odpor panuje mezi voliči KSČM, u všech politických stran jednoznačně převažuje nesouhlas.

Tabulka 3: Postoj k útoku na Irák podle důvěry k NATO (%)

	rozhodně souhlasí	spíše souhlasí	spíše nesouhlasí	rozhodně nesouhlasí	neví
NATO					
rozhodně důvěřuje	23	39	23	8	7
spíše důvěřuje	5	30	45	11	9
spíše nedůvěřuje	1	14	43	35	7
rozhodně nedůvěřuje	2	4	20	70	4

Analýza dat dále ukázala, že z hlediska postojů k válce v Iráku je oproti samotné stranické orientaci mnohem výraznějším diferencujícím znakem postoj občanů k NATO, který byl rovněž předmětem zkoumání v rámci únorového šetření CVVM. Jak ukazuje tabulka 3, útok Spojených států a spojenců na Irák v tomto ohledu v naprosté většině podporují lidé, kteří podle vlastního vyjádření „rozhodně důvěřují“ NATO, zatímco mezi dotázanými, kteří Severoatlantické alianci pouze „spíše důvěřují“, jednoznačně převažuje nesouhlas. Ještě výraznější převaha záporného postoje k útoku na Irák pak existuje mezi respondenty, kteří NATO nedůvěřují.

Tabulka 4: Postoj k útoku na Irák podle postoje k zahraniční politice USA (%)

postoj k zahraniční politice USA ³	rozhodně souhlasí	spíše souhlasí	spíše nesouhlasí	rozhodně nesouhlasí	neví
bezvýhradný	19	51	19	2	9
převážně pozitivní	15	44	25	6	10
neutrální nebo smíšený	3	26	39	12	20
převážně negativní	1	12	53	28	6
jednoznačně negativní	1	6	38	53	2

Tabulka 4 pak ukazuje existenci velmi úzkého sepětí mezi podporou útoku na Irák a bezvýhradným či alespoň převážně pozitivním pohledem na USA a jejich působení ve světové politice a v mezinárodních vztazích.

³ V rámci únorového výzkumu CVVM byla respondentům předložena baterie šesti výroků týkajících se americké zahraniční politiky a role USA ve světě, z níž byl zkonstruován indikátor celkového postoje k zahraniční politice USA. Do kategorie „bezvýhradný“ jsou zařazeni respondenti s převahou pěti či šesti výroků podporujících nebo kladně hodnotících americkou zahraniční politiku či roli ve světě, v kategorii „převážně pozitivní“ jsou ti s převahou dvou až čtyř takových vyjádření a v kategorii „neutrální nebo smíšený“ figurují lidé, u nichž byl rozdíl mezi příznivými a nepříznivými stanovisky buď nulový, nebo charakterizovaný převahou pouze jediného výroku na jednu či druhou stranu. Kategorie „převážně negativní“ a „jednoznačně negativní“ byly stanoveny analogicky kategoriím „převážně pozitivní“ a „bezvýhradný“.

Vedle samotného postoje k vojenské akci proti Iráku se standardní součástí našich výzkumů stalo i zkoumání otázky vztahující se k jednomu z deklarovaných cílů útoku na Irák, a to zda tento krok přispěje k potlačení terorismu ve světě. V modifikované podobě byla příslušná otázka položena respondentům i nyní.⁴

Tabulka 5: Přispěl útok na Irák k potlačení terorismu? (%)

	3/02	10/02	1/03	2/03	3/03	4/03	2/05
rozhodně přispěl	8	5	3	4	4	6	4
spíše přispěl	24	12	16	16	14	19	17
spíše nepřispěl	30	33	36	33	38	33	42
rozhodně nepřispěl	19	37	32	36	32	32	28
neví	19	13	13	11	12	10	9
přispěl/nepřispěl	32/49	17/70	19/68	20/69	18/70	25/65	21/70

Celkové rozložení názorů na to, jak válka proti Iráku přispěla nebo nepřispěla k potlačení terorismu ve světě, je znázorněno v tabulce 5. Z ní vyplývá, že asi pětina Čechů si myslí, že vojenská operace USA a jejich spojenců vedla k omezení terorismu, sedm z deseti lidí vyjadřuje opačné mínění. Z porovnání údajů v tabulce 5 lze soudit, že názory ex post se prakticky nijak neliší od mínění vyjadřovaného ex ante, jak jej zaznamenávaly výzkumy v období od října 2002 do března 2003. V porovnání s dubnem 2003, kdy vojenská akce přímo probíhala, je stávající mínění o jejím účinku na terorismus ve světě spíše o něco skeptičtější. Názor, že útok na Irák přispěl k potlačení terorismu ve světě, zastávají pochopitelně především stoupenci útoku.

Nově jsme do výzkumů týkajících se Iráku zařadili dvě otázky, které se týkají hodnocení stávající situace v Iráku a trendu jejího vývoje od svržení režimu Saddáma Husajna.

Tabulka 6: Hodnocení celkové situace v Iráku v současnosti⁵ (%)

velmi dobrá	0
docela dobrá	4
ani dobrá, ani špatná	23
docela špatná	41
velmi špatná	20
neví	12

Tabulka 7: Vývoj situace v Iráku po pádu Saddámovy režimu⁶ (%)

rozhodně se zlepšila	2
spíše se zlepšila	19
zůstala stejná	25
spíše se zhoršila	26
rozhodně se zhoršila	8
neví	20

⁴ Otázka: „Přispěl podle Vás nebo nepřispěl útok na Irák k potlačení terorismu ve světě?“ V průběhu samotné operace otázka zněla „Přispěje podle Vás nebo nepřispěje...?“ Před zahájením útoku na Irák pak otázka obsahovala formulaci „případný útok na Irák“.

⁵ Otázka: „Jak hodnotíte celkovou situaci v Iráku v současné době? Řekl byste, že je velmi dobrá, docela dobrá, ani dobrá, ani špatná, docela špatná, velmi špatná.“

⁶ Otázka: A jak se podle Vás celková situace v Iráku vyvíjela během období po svržení režimu Saddáma Husajna? Řekl byste, že se během tohoto období rozhodně zlepšila, spíše zlepšila, zůstala stejná, spíše zhoršila, rozhodně zhoršila?“

Jak ukazuje tabulka 6, třípětinová většina (61 %) občanů hodnotí současnou situaci v Iráku kriticky. Naopak jako dobrou ji v šetření označili pouze čtyři respondenti ze sta. Z tabulky 7 pak vyplývá, že se česká veřejnost spíše kloní k mínění, že od svržení Saddámov režimu se situace vyvíjela negativně (34 %), než naopak (21 %), přičemž další čtvrtina si myslí, že nedošlo k žádnému posunu. Hodnocení situace v Iráku a jejího vývoje opět silně koreluje s postojem k útoku na Irák a s názory na americkou zahraniční politiku.

V souvislosti s volbami, které se v Iráku uskutečnily na konci ledna 2005, jsme dotázaným položili otázku, jak se bude situace v Iráku vyvíjet po těchto volbách.⁷

Tabulka 8: Vývoj situace po iráckých volbách (%)

rozhodně se zlepší	2
spíše se zlepší	26
zůstane stejná	38
spíše se zhorší	9
rozhodně se zhorší	1
neví	24

Jak lze vidět z tabulky 8, pouze 28 % dotázaných spojuje s iráckými volbami očekávání příznivého posunu stávající situace. Téměř dvě pětiny lidí se naproti tomu domnívají, že volby nepřinesou žádnou změnu situace v Iráku, jeden z deseti respondentů pak vyjádřil mínění, že by se situace po volbách mohla i zhoršit.

Na závěr jsme se respondentů zeptali, jak se dívají na rozhodnutí Parlamentu ČR prodloužit do konce roku 2005 misi českých vojenských policistů v Iráku.⁸

Tabulka 9: Postoj k prodloužení mise v Iráku celkově a podle stranických preferencí (%)

	všichni	ODS	KDU-ČSL	ČSSD	KSČM
rozhodně pro	5	7	5	6	1
spíše pro	32	40	39	35	13
spíše proti	31	28	20	35	43
rozhodně proti	15	9	18	12	33
neví	17	16	18	12	10

Z šetření vyplynulo, že česká veřejnost je spíše proti než pro pokračování mise českých vojenských policistů v Iráku. Nesouhlas s rozhodnutím parlamentu v tomto ohledu vyjádřilo 46 % dotázaných, zatímco podporu mu vyslovilo 37 %. Z analýzy vyplynulo, že se postoje poněkud diferencují podle stranických preferencí, i když s výjimkou příznivců KSČM, kteří jsou ze tří čtvrtin proti prodloužení české vojenské účasti v Iráku, žádný z táborů stoupenců politických stran není v tomto ohledu nějak výrazně vyhraněný tím či oním směrem. Přesto lze konstatovat, že o něco vyšší podporu má prodloužení mise v Iráku mezi voliči ODS. Podpora prodloužení mise v Iráku je rovněž výrazně vyšší mezi proamericky a proaliančně naladěnými občany.

⁷ Otázka: „Koncem ledna 2005 se v Iráku uskutečnily volby. Myslíte si, že se po těchto volbách celková situace rozhodně zlepší, spíše zlepší, zůstane stejná, spíše zhorší, rozhodně zhorší?“

⁸ Otázka: „Parlament České republiky nedávno odhlasoval prodloužení mise českých vojenských policistů v Iráku, kteří se tam podílejí na výcviku místních bezpečnostních sil, do konce roku 2005. Jak se Vy osobně stavíte k tomuto rozhodnutí? Jste rozhodně pro, spíše pro, spíše proti, rozhodně proti?“